

Valtuustoaloite: Nuorten mielen hyvinvoinnin varhaisen tuen -toimintamallin ottaminen käyttöön 7.-luokkalaisille Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Mielenterveyden haasteet lisääntyvät lasten ja nuorten keskuudessa. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen on tärkeää lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi sekä inhimillisten ja taloudellisten kustannusten minimoimiseksi. Kainuussa on käyttöön otettu systemaattinen, matalan kynnyksen mielenterveystarkastusten toimintamalli kouluympäristössä toteutettavaksi ja sen pilotoinnista Kajaanin kouluissa on saatu hyviä tuloksia.

Esitämme, että Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue pilotoi Kainuun hyvinvointialueella kehitetyn ja käyttöön otetun sekä valtakunnallisesti palkitun Mielen hyvinvoinnin varhaisen tuen/Mielihetki -toimintamallin kaikille 7.-luokkalaisille.

Taustaa ja perustelut

Lapset ja nuoret käyvät säännöllisesti kouluterveystarkastuksissa, joissa erilaisten mielenterveyshaasteiden on huomattu lisääntyneen. Mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisyssä ja hoidossa varhainen puuttuminen on tutkitusti tehokkainta. Kainuussa on kehitetty toimintamalli, jossa 7.luokkalaisten kouluarkeen on tuotu nuorten mielen hyvinvointia tukeva kokonaisuus. Kokonaisuus sisältää mm. mielen hyvinvointitaitojen Mielitunnit 7.luokille Mielen hyvinvoinnin vuosikellon aihekokonaisuuksien mukaisesti, mielen hyvinvointia kartoittavan Mielihetki-tapaamisen nuoren ja ammattilaisen välillä sekä yhteisöllistä työskentelyä, kuten yhteistyön vahvistamista oppilaskunnan, tukioppilaiden, nuorisotyön, kodin ja koulun kesken. Toimintamallin avulla lisätään tietoa mielen hyvinvoinnin osa-alueista, vahvistetaan nuorten mielen hyvinvointia sekä mahdollistetaan mielenterveyden haasteiden varhainen tunnistaminen ja oikea-aikaisen, sopivan tasoisen tuen tarjoaminen. Toimintamallin toteuttamisen tueksi on laadittu myös erilaisia materiaaleja.

Toimintamallin suunnittelu käynnistyi Kainuun hyvinvointialueen nuorisovaltuuston aloitteesta, joten toiminta on alkanut nuorten toiveesta. Mielihetki suunniteltiin yhteiskehittämällä koulujen eri ammattilaisten kanssa. Pilotti toteutettiin viidessä yläkoulussa ja se tullaan ottamaan nyt käyttöön kaikissa Kainuun yläkouluissa. Pilottiin osallistui 231 oppilasta ja sen tulokset olivat merkittävät: 57 % nuorista koki, että Mielihetki oli tarpeellinen, 90 % sai tietoa mielen hyvinvointiin liittyvistä asioista, 15 % koki huolta mielenterveydestään ja lähes kaikki kokivat tulleen kuulluksi. 10% nuorista, jotka muutoin olisivat mahdollisesti jääneet ilman tukea, ohjattiin jatkotukeen opiskeluhuollossa. Lisäksi ammattilaisten mukaan malli toimi hyvin myös vetäytyvien ja hiljaisten nuorten tavoittamisessa.

Mielihetki -toimintamalli sai vuonna 2025 TerveSOS-palkinnon innovatiivisuudestaan ja vaikuttavuudestaan. Se mahdollistaa uudenlaista ajattelua, jossa mielenterveys huomioidaan osana nuorten arkea, ei vasta kriisin hetkellä.

Me allekirjoittaneet esitämme, että:

1. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue käynnistää valmistelun Mielen hyvinvoinnin varhaisen tuen-toimintamallin pilotoinnista Pohjois-Pohjanmaan alueella hyödyntäen Kainuun valmista suunnitelmaa ja materiaalityökalia (mm. Mielihetki-kortit, Mielikirjeet, Mielitunti-opetusmateriaalit ja Mielen hyvinvoinnin vuosikello).
2. Tarkastus kohdennetaan ensisijaisesti 7.-luokkalaisille ja toteutetaan kouluympäristössä yhteistyössä opiskeluhuollon ja terveydenhuollon kanssa.
3. Toimintamallin pilotointi aloitetaan vuoden 2026 aikana ja laajennetaan kokemusten pohjalta koko Pohteen alueelle.

Lisätietoa sekä Mielihetki-materiaalit, eli Mielihetki-kortit, Mielikirjeet, Mielitunti-opetusmateriaalit ja Mielen hyvinvoinnin vuosikello aikatauluineen löytyvät internetistä valmiina käytettäväksi osoitteessa <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/asiasanat/mielihetki>. Lisätietoa Kainuun hankkeesta löytyy osoitteesta <https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/mielenterveystarkastus-nuorille-kainuun-hyvinvointialue-rrp-p4-i1>. Mielihetki-malli ja materiaalit ovat valmiiksi kehitetty, tuotettu sekä pilotoitu ja mallin toteuttamisessa on huomioitu koulun resurssit. Mielihetki-mallin käyttöönotto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella ei tuota näin ollen merkittäviä lisäkustannuksia vaan kustannukset syntyvät lähinnä alkuvaiheen perehdyttämisestä, vastuun ja tehtävien jaosta sekä yhteistyömallin sopimisesta opetustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kesken. Toimintamallin mahdollistama mielenterveysongelmien varhainen tunnistaminen ja varhainen puuttuminen on ennaltaehkäisevää toimintaa, joka tuo säästöjä ja vähentää tarvetta raskaammille ja kalliimmille tukimuodoille. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella myös koulupsykologien saatavuuden puute korostaa muiden mielenterveyttä tukevien toimintamallien ja ennaltaehkäisevien toimien merkitystä.

Lisätietota saa myös hanketyöntekijöiltä:

Maria Kykyri, maria.kykyri@kainuu.fi

Niina Piirainen, niina.j.piiirainen@kainuu.fi

Pohjois-Pohjanmaalla 6.11.2025

Allekirjoittaneet:

Susanna Kisner, Emilia Huusko ja Kokoomuksen valtuustoryhmä